

Ordlista

ACTH	Adrenocorticotropt hormon – hormon från hypofysen som stimulerar binjurebarkens utsöndring av kortisol
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder (uppmärksamhetsstörning och/eller hyperaktivitetssyndrom). Tillstånd som debuterar i barndomen, men som också kan kvarstå i vuxen ålder
Alexitymi	Oförmåga att uttrycka känslor i ord och benägenhet att istället beskriva dessa i kroppsliga symtom
Amygdala	Mandelformad grupp nervceller under tinningsloben i hjärnan. Central roll i varseblivning och reglering av känslor
Anabola steroider	En grupp hormoner som har det manliga könshormonet testosterons funktion att öka muskelmassan
Anestesia dolorosa	Ansiktssensation som beskrivs som samtidig känslolöshet och likväl svår brännande smärta. Kan uppstå efter kirurgi, efter vissa tandingrepp eller som komplikation till Hortons ansiktsvärk
Anhedoni	Smärtsam oförmåga att uppleva känslor (till skillnad från alexitymi där man inte är medveten om denna oförmåga)
Anticipation	Förväntan
Antagonist	I farmakologisk terminologi en kroppsegen eller syntetisk substans som blockerar en viss slags mottagarmolekyl (receptor) i cellväggen

Antikonvulsiva läkemedel	Medel mot epilepsi, i växande utsträckning använda för att behandla bipolär sjukdom
Autonomi	Självständighet
Bensodiazepiner	En grupp läkemedel som är kramphämmande, ångstdämpande och ofta sömngivande
Bias	Förutfattad mening. I forskningssammanhang ett metodproblem som ökar risken för systematiska tolkningsfel
Bimodal	”Tvåpucklad”. När en fördelning av mätningar ger intryck av att avbilda två skilda grupper
Biopsi	En grupp metoder för att ta ett vävnadsprov från en levande individ
Bipolär	Ordagrant tvåpolig. Syftar på den grupp depressions-sjukdomar som har episoder med både sänkt och förhöjt stämningsläge. Kallades tidigare manodepressiv sjukdom
Cerebrovaskulär	Hjärnans blodkärssystem
Coping	Anpassningsförmåga
Cut-off-punkter	I förväg bestämd gräns på ett mätinstrument
Cyklotymi	En mildare form av bipolär sjukdom, där svängningarna inte är lika stora
Delirium acutum	Sällsynt akut förvirringstillstånd, förenat med feber, elektrolyttrubbning och hög mortalitet. Orsaken är okänd
DST	Dexamethasone Supression Test. Ett laborietest för att undersöka i vilken utsträckningen hjärnans normala reglering av cortisolinsöndringen från binjurarna fungerar. Inte sällan patologiskt vid svårare depressioner
Duration	Varaktighet

ECA	The Epidemiologic Catchment Area Study. Den första stora befolkningsstudien av psykisk ohälsa i USA
Ecstasy	En amfetaminliknande kemisk substans som används mycket i klubb- och musikmiljöer
ECT	Elektroconvulsive Therapy. Behandling av djupa depressioner där en elektrisk ström genom hjärnan utlöser ett epileptiskt anfall, men under narkos och med musklerna avslappnade
Endogenicitet	Något som orsakas av inre (biologiska) faktorer
Epidemiologisk	Kommer av epidemiologi – vetenskapen om sjukdomars utbredning och förhållande till olika risk- och hälsok faktorer
Etiologi	Orsak
Heritabilitet	Ärftlighet
Hypomani	Måttligt förhöjt stämningsläge som inte har manins svårighetsgrad
Incidens	Antalet nya fall av en viss sjukdom under en viss tidsperiod, ofta 1 år
Ischemisk	Syrefattig, oftast i samband med hjärt-kärlsjukdomar
Item	Enskild fråga i frågeformulär eller skala
Kardiovaskulär	Hjärt-kärlrelaterad
Kindlingfenomen	Ett neurofysiologiskt begrepp som syftar på att en nervcell som stimuleras upprepade gånger, utan att hinna återhämta sig efter urladdning, aktiveras av allt svagare impulser. Vissa psykiatriska forskare har försökt applicera detta fenomen på iakttagelsen att episoder av depressions-sjukdomar ibland verkar inträffa med allt kortare friska mellanperioder

Kognitiv	Relaterat till oftast medvetna eller potentiellt medvetna tankeverksamheter
Komorbiditet	Samsjuklighet, ofta syftande på förekomsten av mer än en psykiatrisk störning hos samma person
Kortikosteroider	Samlingsnamn för två slags hormoner som bildas i binjurarna. Glukokortikosteroider är förhöjda vid vissa stresstillstånd, och ibland vid depressioner, särskilt av svårare natur
Kotymi	Ett begrepp som inte är allmänt accepterat, men som syftar på den samtidiga förekomsten av depressiva symtom och ångeststörning utan att dessa var för sig uppfyller kriterier för en formell diagnos
Kronicitet	Långdraget sjukdomsförlopp utan tillfrisknande
Maladaptivitet	Anpassningsstörning
Melankoli	En särskild depressionsform med framträdande kroppsliga symtom, ofta mätbara biokemiska förändringar och svag effekt av ospecifika stödåtgärder
Multiaxial	Flerdimensionell – i psykologi och psykiatri syftande på hur en individs problem och starka sidor måste beskrivas i flera dimensioner (eller utefter flera axlar om man tänker sig ett koordinatsystem)
Narcissistisk	Självcentrerad och med en orealistiskt hög, men samtidigt bräcklig självuppskattning. I svårare former en slags personlighetsstörning
NEMESIS	Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study. En stor holländsk studie av förekomsten av psykiska störningar i befolkningen
Neuroleptika	En grupp läkemedel som används främst för att behandla schizofreni och andra psykotiska sjukdomar

NIMH	National Institute of Mental Health. USA:s federala psykiatriska forskningsinstitut som finansierar både laborativ och klinisk forskning med mycket stora belopp
Partiell	Delvis
Patofysiologisk	Mekanismer bakom sjukdomsutveckling
Patoplastisk	Hur egenskaper hos individen påverkar hur en sjukdom yttrar sig
Personår	Risktid för en befolkningsgrupp, dvs den sammanlagda tid som gruppen utsatts för en viss risk
Postpartum	Tiden omedelbart efter förlossningen
Prediktor	Faktor av betydelse för en sjukdoms förlopp eller en behandlings effekt
Prevalens	Den totala förekomsten av sjukdomsfall i en viss befolkning vid en viss tidpunkt
Prodromal-stadium	Tidig sjukdomsfas då bara få eller milda symtom är märkbara
Prospektiv	Framåtriktad – ofta om undersökningar där man följer en grupp över tid
Psykometrisk	Egenskaper hos ett psykologiskt mätinstrument
Puerperalpsykos	En psykos som uppträder veckorna efter förlossningen. Drabbar ungefär 1/1 000 och är oftast uttryck för en underliggande psykisk sjukdom, oftast bipolärt syndrom
Rapid cycling	Bra svensk översättning saknas, men syftar på den grupp personer med bipolär sjukdom som har minst fyra sjukdomsepisoder under 1 år

Recidiv	Återfall (omfattar båda de engelska begreppen ”relapse” och ”recurrence” där det första syftar på återinsjuknande i en pågående sjukdomsepisod och det senare på insjuknande i en ny episod)
Recurrent brief depression	En nu etablerad diagnos som gäller personer som har täta depressionsepisoder som har svårighetsgrad, men inte varaktighet, för att uppfylla kriterierna för egentlig depression
Remission	Tillfrisknande från en sjukdomsepisod
Score	Poängsumman på en eller samtliga frågor i ett psykologiskt instrument
Screening	Samlingsterm för alla metoder att upptäcka sjukdomar tidigt, eller innan de blivit kliniskt märkbara
Sedation	Trötthets- eller lugnframkallande egenskap
Serotonin	Tillsammans med noradrenalin och dopamin de tre klassiska signalämnena som visats vara inblandade i de flesta psykiska störningar
Sociotropi	Personlighetsdrag som kännetecknas av starkt behov av social närhet och bekräftelse
Somatisering	Att omedvetet uttrycka psykiska problem i kroppsliga symtom
Somatiserings-syndrom	En psykisk störning som domineras av ett flertal somatiseringsområden
Somatoforma	Ett samlande namn för olika tillstånd som präglas av somatisering
Submissiv	Undergiven
Suicid	Själv mord

Traumatisera	Orsaka skada (kroppslig eller psykisk)
Unipolär	Depressivt tillstånd som enbart ger symtom i den depressiva eller den maniska riktningen. Enbart maniska syndrom är mycket sällsynta
Vulnerabilitet	Sårbarhet